

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора Коноха Анатолія Петровича на дисертацію на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю**

011 Освітні, педагогічні науки

**Мальця Дмитра Олександровича з теми «Організаційно-педагогічне
забезпечення фізичного розвитку учнів приватних шкіл Кувейту (на
прикладі американської системи навчання)»**

Актуальність теми дисертації

Глобалізаційні процеси на початку ХХІ ст. інтенсифікують міжнародні зв'язки та співпрацю, які реалізуються як на міждержавному рівні, так і на міжособистісному. Вони охоплюють усі сфери життєдіяльності суспільства та окремих індивідів: політичну, соціальну, культурну, економічну, інформаційну, професійну, освітню тощо. У такій ситуації важливу роль відведено міжособистісному спілкуванню, налагодження якого є неможливим без адаптації до іншомовного культурного простору та середовища.

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукового завдання щодо виявлення особливостей забезпечення фізичного розвитку учнів приватних шкіл Кувейту (на прикладі американської системи навчання) та окреслення можливостей удосконалення відповідної практики в університетах України на основі екстраполяції прогресивних ідей та досвіду США. Підсилюють актуальність дослідження визначені суперечності, серед яких найбільш суттєві є суперечності між: потребами суспільства в учнях, котрі володітимуть сформованою потребою в руховій активності та відсутністю інноваційних методик навчання фізичної культури, заснованих на зарубіжному досвіді; між необхідністю практичної готовності учнів до збереження й зміцнення власного здоров'я засобами фізичної культури та епізодичною практикою застосування індивідуалізованих методик здоров'язбережувального змісту; між взаємозв'язком етнічних, культурних і соціальних аспектів фізичного виховання та необхідністю інтегративного підходу до використання методик навчання фізичної культури в приватних школах Кувейту в системі фізичного виховання української молоді.

Спираючись на вище сказане, можна стверджувати, що вирішення назрілих суперечностей, актуальність проблеми, її недостатня теоретична і методична розробленість та нагальна потреба у виробленні практичних механізмів удосконалення методик навчання фізичної культури в українських освітніх реаліях є надзвичайно актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки та менеджменту освіти (нині кафедра педагогіки та спеціальної освіти) Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка «Соціально-професійне становлення особистості» (державний реєстраційний номер 0116U003481). Тема дисертації затверджена

вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 2 від 30.09.2019 р.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Проведений аналіз дисертації Д.О. Мальцем дає підстави розглядати її як завершений та цілісний доробок з проблеми, важливої для вітчизняної педагогічної науки, освітянської та фізкультурної практики. Науково-понятійний апарат дисертації визначено відповідно вимог і є достатнім для розв'язання окреслених дисертантом завдань. Високий ступінь обґрунтованості й достовірності результатів дослідження Дмитра Олександровича Мальця забезпечується: адекватною й оптимальною дослідницькою методологією, системним аналізом теоретичного матеріалу; комплексним застосуванням емпіричних і теоретичних, кількісних і якісних методів наукового пошуку; оптимальним терміном реалізації експериментальної роботи; оптимальним обсягом учасників експерименту; представницькою джерельною базою, що нараховує 205 найменувань, з яких 90 – іноземною мовою; упровадженням результатів дослідження в кількох закладах вищої освіти (про що свідчать відповідні довідки про впровадження). Структура роботи відзначається логічною продуманістю, збалансованістю складових частин і підпорядкована реалізації основних завдань дослідження. Пропозиціям, розробкам і висновкам, що представлені в дисертації, властива повнота та логічність викладу, достатній рівень достовірності та обґрунтованості.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів

Дмитром Олександровичем Мальцем *вперше* здійснено цілісний науковий аналіз проблеми організаційно-педагогічного забезпечення фізичного розвитку учнів приватних шкіл держави Кувейт та визначено й теоретично обґрунтовано можливості творчого використання в Україні провідних інноваційних методик навчання фізичної культури приватних шкіл Кувейту, що передбачає: створення груп для заняття фізичною культурою за гендерною ознакою, індивідуалізація фізичного виховання, цифровізації оцінювання стану фізичного розвитку учнів, масовість пропаганди здорового способу життя, популяризація індивідуальних видів спорту, серед яких легка атлетика, велоспорт, теніс, гімнастика та інші;

- *визначені* та теоретично обґрунтовані організаційно-методичні рекомендації щодо фізичного розвитку учнів у приватних школах Кувейту (ступінь фізичного навантаження та форми роботи школярів визначаються освітньою програмою РҮР; в навчальних закладах може пропонуватись відвідування гуртків та спортивних секцій залежно від основного профілю, за яким реалізується освітній процес в навчальному закладі; фізичний розвиток дитини, відповідно до програми МҮР є обов'язковим компонентом загальної освіти; викладання дисципліни фізичне виховання здійснюється відповідно до визначеного навантаження та за чинною програмою; обов'язковим

компонентом в навчальних програмах приватних шкіл Кувейту за американською системою навчання стає вивчення арабської мови, при чому для корінного населення воно є обов'язковим впродовж всього процесу навчання, а представники інших національностей зобов'язані вивчати арабську мову або на факультативних заняттях або ж як другу іноземну мову у старшій школі та ін.);

- *обґрунтовано* специфіку розділів річної шкільної програми за американською системою навчання CURRICULUM в розрізі фізичного виховання учнів;

- *конкретизовано* рекомендації щодо попередження/подолання/гіподинамії, ожиріння та підвищення імунітету в учнів приватних шкіл Кувейту засобами фізичної культури; рекомендації щодо проведення уроків фізичної культури у приватних школах Кувейту та ЗЗСО України засобами дистанційного навчання; рекомендації щодо національно-патріотичного виховання серед учнів приватних шкіл Кувейту та учнів ЗЗСО України.

Подальшого розвитку набуло вдосконалення організації фізкультурної діяльності учнів за можливостей дистанційної освіти (розробка індивідуального та (або) групового плану самопідготовки (у тому числі за допомогою фітнес-додатків для смартфонів); направлення тем, завдань, посилань на електронні ресурси (відеоуроки, електронні форми підручників) через систему електронного журналу, електронну пошту, телефон, за допомогою соціальної мережі (наприклад, «Instagram»), додатків (WhatsApp, Viber та ін.) у тісному контакті із батьками (законними представниками); цільовий перегляд спортивних ТВ-каналів, програм, відеоуроків, тренувань; організація відеоуроків через Skype за допомогою безкоштовних електронних платформ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено методичні матеріали для використання сучасних методик фізичного розвитку учнів приватних шкіл Кувейту в українській системі фізичного виховання молоді; розроблено рекомендації щодо вдосконалення навчально-методичного забезпечення фізичного розвитку здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання; структуровано зміст «Паспорту здоров'я» учня, який доцільно використовувати у процесі фізкультурної освіти. Зміст і результати наукового дослідження можуть бути використані вчителями фізичної культури в ЗЗСО та викладачами закладів вищої освіти у фізкультурній підготовці студентів.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертаційна робота Дмитра Олександровича Мальця вирізняється логічною структурою, складається з трьох взаємопов'язаних розділів, кожен з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і практики професійної освіти.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито ступінь її розробленості, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, позиціоновано

методологічні, теоретичні та методичні засади, схарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів і можливості їх використання, подано відомості про апробацію й упровадження результатів роботи, її структуру та обсяг, загальну кількість публікацій.

У першому розділі – **«Теоретико-організаційні основи фізичного розвитку приватних шкіл Кувейту»** – здійснено компаративний аналіз який дозволяє здійснити компілятивно-систематизуючий підхід у дослідженні, що сприяє інтенсифікації міжнаукового діалогу сучасної дослідницької спільноти та надає практично необмежені можливості для прогнозування й пояснення різноманітних подій і явищ; висвітлено результати матричного аналізу категорії **«Організаційно-педагогічне забезпечення фізичного розвитку учнів»**.

Погоджуємося з автором, що головною метою фізичного виховання учнівської молоді є формування фізичної культури особистості та здатності спрямованого використання різноманітних засобів фізичної культури, спорту та туризму для збереження й зміцнення здоров'я, психофізичної підготовки та самопідготовки до майбутньої професійної діяльності і життя. Для цього необхідно подолати застарілі традиційні форми, методи та засоби педагогічної діяльності, за яких фізична культура залишиться у шкільній освіті лише як процес фізичної підготовки і засіб зміцнення здоров'я школярів. В межах дослідження здійснено спробу висвітлити основні тенденції та особливості розвитку фізкультурної освіти у США та приватних школах Кувейту.

Д.О. Мальцем визначено низку особливостей американської системи навчання в школах, які перейняла освітня система Кувейту, з яких вважаємо найбільш важливими в рамках дослідження організації фізичного виховання учнівської та студентської молоді: у освітній програмі початкової школи окремий блок присвячується питанням фізичного виховання та формування бережливого ставлення дитини до власного здоров'я; фізичний розвиток дитини, відповідно до програми МУР є обов'язковим компонентом загальної освіти; викладання предмету **«Фізична культура»** здійснюється відповідно до визначеного навантаження, за чинною програмою; в навчальних закладах може пропонуватись відвідування гуртків та спортивних секцій залежно від основного профілю, за яким реалізується освітній процес в навчальному закладі; одним із релігійних факторів впливу при викладанні курсу фізичного виховання стає проведення занять у хлопців і дівчат в різний час і в різних аудиторіях, а викладати даний курс мають право лише викладачі відповідної статі, у хлопців – чоловіки, у дівчат – жінки.

Визначено відмінність середньої школи Кувейту від американської в тому, що у громадян Кувейту в обов'язковому порядку викладається арабська мова, зберігаються уроки релігії. Відповідно до державної програми, направленої на підвищення загального рівня грамотності населення, обов'язково вводяться курси використання інформаційно-цифрових та

комунікаційних технологій, при чому громадянство в цьому питанні не має значення, як при вивченні арабської мови або уроків релігії.

У другому розділі – «Порівняльний аналіз організаційно-педагогічного забезпечення фізичного розвитку Кувейту та України» – визначено, що українська система фізкультурної освіти має низку невирішених проблем, які активно обговорюються як на науковому рівні, так і на рівні громадської думки. Залишається невирішеною проблема застосування шкільних знань з фізичної культури у реальній соціальній життєдіяльності. Доведено, що якість вітчизняної фізкультурної освіти, як і раніше, поступається якістю західноєвропейській та позаокеанській фізкультурній освіті.

Привертає увагу той факт, що для оптимізації фізичного розвитку та фізичної активності студентської й учнівської молоді в США розробляється і запроваджується освітня програма «Здорові люди – 2010», головною метою якої є оптимізація процесу фізичного виховання в освітніх навчальних закладах на державному рівні, регуляція рухової активності студентів та школярів, пропаганда здорового способу життя через підвищення рухової активності, популяризація індивідуальних видів спорту, серед яких легка атлетика, велоспорт, теніс, гімнастика та інші. Вивчення сучасних реалій дало змогу резюмувати, що всі спроби США регулювати фізичну активність школярів в рамках навчального закладу не дають значних результатів, але відбувається популяризація активного та здорового способу життя, тому серед учнів зростає зацікавленість до спортивних програм.

Здійснено узагальнення основних напрямів діяльності закладів освіти США щодо фізкультурного виховання, які визначені освітньою системою цієї країни як ключові у фізичному розвитку особистості: фізкультурна освіта та фізичний розвиток школярів; навички здорового способу життя; визначення стандартів фізичної освіти. Результати проведеного дослідження засвідчують, що проблема рухової активності школярів США належить до проблем державного масштабу. Проблеми ожиріння в США набирають обертів, особливо серед школярів, тому питання рухової активності контролюється на державному рівні. Важливим показником зацікавленості держави є те, що визначаються види спорту, які є найбільш популярними серед дітей. У США ставиться акцент на активне впровадження даних видів спорту в шкільні навчальні програми.

Дисертант встановив, що рухова активність школярів в Україні та США перебуває наближено на одному рівні. Причому дане питання є актуальним і його можна вважати однією з проблем світового значення. Причиною цього є те, що активність дітей є досить низькою, і зацікавленість їх в активній руховій діяльності дуже низька. Аналіз вітчизняних освітніх програм вказує на те, що з в українських школах тижневе навантаження школярів встановлено на державному рівні, в той час як в школах Америки, тижневе навантаження визначається в рамках навчального закладу. Як в українських, так і американських школах, існує варіативна складова освітнього процесу, що

дозволяє педагогу при складанні плану дій на освітній курс, враховувати матеріально-технічне оснащення навчального закладу та побажання дітей, їх зацікавленість певним видом спорту. Американська школа, на відміну від української, пропонує своїм школярам значний вибір гуртків, відвідування яких прирівнюється до уроків фізичної культури, а також, в рамках уроку, дозволяє займатись тим видом спорту, який учня цікавить найбільше. В українських школах така можливість відсутня, що зумовлено вибором учителя фізичної культури на початку року та планом дій, який передбачає роботу у визначеному напрямі. Перевага українських освітніх програм з фізичної культури в тому, що питання тижневого навантаження врегульоване на державному рівні, а недолік – у її консервативності та відсутності поточних варіацій. Американські програми дозволяють вчителю фізичної культури змінювати план дій за рахунок конкретних проблем і завдань, які формуються в ході уроку, але не виходити, при цьому, за межі загальних завдань, які визначаються навчальною програмою.

У третьому розділі – **«Перспективні напрями використання творчого застосування провідних інноваційних методик навчання фізичної культури учнів приватних шкіл Кувейту в системі фізкультурної освіти»** - встановлено, що у викладачів, фітнес-тренерів та медичних працівників на території приватних шкіл Кувейту є різні точки зору на шляху просування цінностей здорового способу життя й засобів фізичної культури в учнівському середовищі. Виявлено й суттєву суперечність між декларацією постійних тверджень щодо необхідності ведення учнями здорового способу життя та відсутністю спеціально розроблених для них програм проведення занять з фізичної культури.

Дисертант встановив, що сучасна дистанційна освіта ґрунтується на використанні наступних ключових елементів: дистанційні курси; веб-сторінки та сайти; електронна пошта тощо. Ключовим стає інтерактивна робота учнів із спеціально створеними навчальними матеріалами, які співвіднесені з базовим навчальним планом загальноосвітніх установ, що встановлює освітню галузь «Фізична культура» невід'ємною складовою основної освіти. Для організації дистанційного навчання в приватних школах Кувейту та ЗЗСО України, в умовах, що склалися, використовуються такі способи: розробка індивідуального та (або) групового плану самопідготовки (у тому числі за допомогою фітнес-додатків для смартфонів); направлення тем, завдань, посилань на електронні ресурси (відеоуроки, електронні форми підручників) через систему електронного журналу, електронну пошту, телефон, за допомогою соціальної мережі (наприклад, «Instagram»), додатків (WhatsApp, Viber та ін.) у тісному контакті з батьками (законними представниками); цільовий перегляд спортивних ТВ-каналів, програм, відеоуроків, тренувань; організація відеоуроків через Skype за допомогою безкоштовних електронних платформ. Контрольні функції вчителя фізичної культури зводяться переважно до виявлення рівня фізичної підготовленості під час проведення моніторингу фізичного розвитку учнів. Контрольно-вимірювальні матеріали з

фізичної культури можуть складатися з практичної та теоретичної частини. Теоретична частина може включати тестування; анкетування; онлайн-діалог; спостереження; есе; реферати; конкурсні проекти (презентація). Практична частина включає моніторинг; педагогічне тестування; фото та відеозвіт; щоденник самоконтролю.

Д.О. Мальцем визначено, що у рамках системи середньої освіти України метою виховання патріотизму у школярів є вироблення кожним ЗЗСО системи заходів, що допомагає виховувати в учнів національно-патріотичні цінності, почуття обов'язку перед своєю Батьківщиною та готовність захищати будь-якої миті інтереси України. Особливе місце у сучасній системі національно-патріотичного виховання серед учнів приватних шкіл Кувейту займає додаткова освіта. Найбільш ефективною формою позашкільної діяльності учнів є творчі об'єднання молоді та клуби патріотичного характеру, оскільки вони охоплюють усі напрями національно-патріотичної роботи та дозволяють, з одного боку, надати патріотичному вихованню найбільш масового характеру, з іншого боку – залучити більше учнів до такої масової роботи. Основні завдання при вихованні патріотизму в учнів приватних шкіл Кувейту та ЗЗСО України зводяться до наступних: прищеплення необхідного складу знань – з історії краю та Батьківщини, з історії спорту, про життєдіяльність видатних людей, норми поведінки у суспільстві.

Реалізація даних завдань може бути досягнута при комплексному підході до виховання патріотизму в учнів приватних шкіл Кувейту та ЗЗСО України. У фізкультурно-спортивній практиці доцільно використовувати різноманітні форми, засоби та методи виховної роботи.

Загальні *висновки* логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення й висновки, правильно оформлені додатки та список використаних джерел.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях дисертанта

Аналіз публікацій Д. О. Мальця засвідчив їхню відповідність (кількісну і якісну) вимогам до оприлюднення результатів дисертаційного дослідження кандидатського рівня. Результати дослідження висвітлено в 12 публікаціях автора, 11 з яких – одноосібні, в тому числі: 3 статті у наукових фахових виданнях, 4 – у матеріалах наукових конференцій, 4 – у матеріалах науково-практичних семінарів, 1 стаття – у закордонному виданні.

Можливості використання практичного доробку автора

Результати дослідження належним чином апробовані і впроваджені в освітянську практику. Експериментальною базою дослідження виступили ЗВО України. Результати дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (довідка № 01/10 від 9.08.2023 р.); Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 53-Н від 26.06.2023р.);

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(довідка № 1846 від 17.08.2023 р.)

Дискусійні положення та зауваження

1. На сторінках тексту дисертації дослідник послуговується низкою поняттєвих конструктів, які подано в різних змістових і термінологічних інтерпретаціях. Зокрема, мова йде про поняття «організаційно-педагогічне забезпечення». Доречно було б надати власне тлумачення цього поняття та уточнити зміст усіх споріднених дефініцій.

2. На нашу думку, у підрозділі 2.2 краще було б надати характеристику розділів річної шкільної програми за американською системою навчання CURRICULUM, яку застосовували у приватній школі Кувейту.

3. Вважаємо, слухно було б розроблені рекомендації щодо вдосконалення навчально-методичного забезпечення фізичного розвитку здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання та структурований зміст «Паспорту здоров'я» учня подати у додатках з метою більш детального ознайомлення з ними і запровадження в інших закладах середньої та вищої освіти.

4. У тексті дисертації мають місце окремі стилістичні порушення.

Разом із цим наголошуємо, що висловлені зауваження не впливають на загальну високу оцінку дисертації.

Загальні висновки й оцінка дисертації

Рецензована робота характеризується глибиною теоретичного аналізу і вагомістю методичних пропозицій. Це завершена науково-дослідна робота, виконана в контексті нових наукових підходів до професійної освіти.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхню практичну значущість, а також відповідність поданої роботи вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, до дисертацій, вважаємо, що дослідження «Організаційно-педагогічне забезпечення фізичного розвитку учнів приватних шкіл Кувейту (на прикладі американської системи навчання)» сприятиме якісним змінам у професійній підготовці учителів відповідного профілю, а її автор – Малець Дмитро Олександрович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор

Анатолій Конох

Підпис *Конуха*
засвідчую *Анатолій*

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

Анатолій Конох